

РОБОТА НАД ГРАМАТИЧНИМ ЛАДОМ ДИТЯЧОГО МОВЛЕННЯ

Виконала:

Одинець Юлія

- Уже в період навчання грамоти в першокласників необхідно розвивати вміння вступати в діалог на доступні для них теми, а також зв'язно висловлюватися. Для формування вміння брати участь у діалозі Буквар відкриває досить широкі можливості.
- Основою для розвитку в дітей діалогічного й монологічного мовлення є робота над інсценізацією добре відомих дітям казок, наприклад, «Ріпка», «Вовк і семеро козенят», «Рукавичка», «Три ведмеді» тощо, розгадування загадок з наступним поясненням їх змісту, робота над прислів'ями.

- Особливої уваги вчителя вимагає проблема формування в дітей культури мовлення і культури спілкування. Ця робота проводиться в 1 класі на всіх уроках, а також у позакласній діяльності учнів. Однак слід пам'ятати, що значну роль у цій справі відіграє зразок, а такі зразки учні можуть брати з опрацьовуваних текстів у букварі та з дитячих художніх книжок.
- Опрацьовуючи за Букварем діалогічну форму висловлювань, учні практично опановують розповідну, питальну і спонукальну інтонації речень, вчать вимовляти їх з емоційними відтінками, експресією, засвоюють характерні для української мови форми звертання, питальні слова як? де? чому? коли? скільки? звідки?, специфічні для розмовної мови частки невже, хіба, чи та ін.

- Важливим завданням учителя 1 класу є прищепити учням звичку вживати у своєму мовленні слова ввічливості, етикетні форми в процесі спілкування з дорослими і ровесниками.
- Буквар спонукає першокласників уживати в спілкуванні з рідними відповідні слова, в тому числі у формі звертання: мамо, матінко, тату, татку, бабусенько, дідусю, сестричко, братику. Характерні для української мови звертання у формі кличного відмінка є досить частотними в букварі, вони спонукають і вчителя, і учнів активно використовувати їх у своєму мовленні і спілкуванні.
- Учитель має стежити, щоб засвоєні слова етикету та форми звертання (кличного відмінка) вживалися учнями в їхньому щоденному спілкуванні — навчальному і ситуативному.

- Робота над реченням проводиться в зіставленні зі словами. Першокласники дізнаються, що речення складаються зі слів, що до складу речення може входити одне і більше слів. За допомогою спеціальних вправ над реченням проводиться в зіставленні зі словами. вправ в учнів формується уявлення про те, що речення висловлює закінчену думку, що для нього характерна не тільки смислова, а й інтонаційна завершеність. Важливе завдання полягає в тому, щоб навчити учнів будувати речення, правильно пов'язуючи в них слова граматично і за змістом, розташовуючи їх у такий спосіб, щоб речення звучало природно, як у живому мовленні.

- Аналітико-синтетична робота з реченням у букварний період здійснюється у двох напрямках: складання речень за сюжетними малюнками, добір речень, які відповідали б заданим схематичним зображенням, і навпаки — побудова схем за реченнями, складеними учнями або даними вчителем. Предметом побудови й аналізу мають бути речення, різні за метою висловлювання — розповідні, питальні і спонукальні.
- Як і в добукварний період, важливо, щоб учні вчилися на уроках не тільки відповідати на поставлені вчителем запитання, а й самостійно їх ставити — за текстом, за змістом окремих речень, ілюстрацією, за ходом навчального процесу.

- Поступово в мовлення дітей вводяться складніші синтаксичні конструкції — прості речення, ускладнені однорідними членами, головними і другорядними, складносурядні і складнопідрядні речення.
- Робота над реченням становить основу для навчання школярів будувати зв'язні висловлювання, які в період навчання грамоти створюються передусім на основі прочитаного тексту (переказування), спостережень у навколишньому середовищі, зокрема на екскурсіях, за змістом картин, ілюстрацій, на основі вражень від телепередач, творчого уявлення тощо.
- На уроках навчання грамоти зв'язні висловлювання дітей тісно пов'язані з бесідами, переказом прослуханих або самостійно прочитаних текстів, з переглядом діафільмів, розгляданням сюжетних ілюстрацій. Формуванню в першокласників зв'язних висловлювань сприяють вправи із серіями сюжетних малюнків, робота з якими передбачає також необхідність розташувати їх у тій послідовності, в якій розгортається зображена подія.

- Формування в першокласників монологічних висловлювань відбувається на прикладі всіх типів висловлювань: розповіді, опису і міркування.
- Учнівські розповіді можуть будуватися за прочитаним текстом, за сюжетною ілюстрацією, за аналогією до прочитаного, у формі продовження поданого в букварі фрагмента добре відомої дітям казки тощо. Для опису використовуються насамперед предметні малюнки в букварі, на яких добре передано істотні ознаки зображеного предмета.

- До елементарних міркувань учитель спонукає дітей також на основі опрацьовуваних текстів та ілюстрацій у Букварі.
- Зазначені види роботи з формування в першокласників умінь висловлюватися (говоріння) стануть основою для вдосконалення цього важливого виду мовленнєвої діяльності не тільки в подальшому вивченні рідної мови, а й опануванні всіх інших предметів шкільного навчання.